

คู่มือ

การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

องค์การบริหารส่วนตำบลลำโรงชัย
อำเภอฝาง จังหวัดนครสวรรค์

คำนำ

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกหน่วยงานภาครัฐต้องร่วมกันขับเคลื่อนกลไกการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล โดยการดำเนินงานดังกล่าว ต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐) และการเตรียมความพร้อมให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) องค์การบริหารส่วนตำบลลำโรงชัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาการทุจริตภายในหน่วยงานภาครัฐ จึงมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกและการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการต่อต้านการทุจริตให้กับบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบลลำโรงชัย

คู่มือการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนขององค์การบริหารส่วนตำบลลำโรงชัย จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับบุคลากรภายในสำนักงาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ

งานนิติการ สำนักปลัด

องค์การบริหารส่วนตำบลลำโรงชัย

บทที่ ๑

๑.ความหมาย

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องเป็นหลัก ซึ่งถือเป็นความผิดเชิงจริยธรรมและเป็นความผิดขั้นแรกที่จะนำไปสู่การทุจริต

สำนักงาน ก.พ. ได้นิยามความหมายของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง สถานการณ์หรือการกระทำที่บุคคลไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงาน บริษัท หรือผู้ประกอบการ มีผลประโยชน์ส่วนตัวมากจนมีผลต่อการตัดสินใจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้น การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ทั้งเจตนาและไม่เจตนา หรือบางเรื่องเป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนไม่เห็นว่าจะจะเป็นสิ่งที่ผิดแต่อย่างใด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการทำความผิดทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องคำนึงผลประโยชน์สาธารณะ แต่กลับตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีหลายรูปแบบ ไม่จำกัดอยู่ในรูปแบบของตัวเงิน หรือทรัพย์สินที่มีลักษณะ ดังนี้

- หาผลประโยชน์ให้ตนเอง คือ การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อตนเอง
- รับผลประโยชน์ คือ การรับสินบนหรือรับของขวัญ เพื่อประโยชน์ตนเอง
- ใช้อิทธิพล เป็นการเรียกรับผลตอบแทนโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ จนส่งผลให้เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม
- ใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน
- ใช้ข้อมูลลับของทางราชการ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อบุคคล เล่น เปิดเผยคุณลักษณะเฉพาะในกรณีการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงาน
- รับงานนอก ได้แก่ การเปิดบริษัททำธุรกิจซ้อนกับหน่วยงานที่ตนเองทำงานอยู่
- ทำกิจการหลังจากพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยการแสวงหาผลประโยชน์กับหน่วยงานเดิมที่เคยปฏิบัติหน้าที่

๒.นิยามศัพท์และแนวคิดสำคัญ

ผลประโยชน์ส่วนตน คือ สิ่งใดๆ ที่มีผลต่อบุคคลหรือกลุ่ม ทั้งทางบวกหรือทางลบ “ผลประโยชน์ส่วนตน” ไม่ได้ครอบคลุมเพียงผลประโยชน์ด้านการปฏิบัติงานหรือธุรกิจของเจ้าหน้าที่ แต่รวมถึงคนที่ติดต่อปฏิสัมพันธ์ด้วย

ผลประโยชน์ส่วนรวม คือ ผลประโยชน์ของบุคคลในสังคมเดียวกันและเป็นเจ้าของร่วมกัน

หน้าที่สาธารณะ หน้าที่สาธารณะของผู้ที่ทำงานให้ภาครัฐ คือ ให้ความสำคัญอันดับต้นแก่ประโยชน์สาธารณะ บุคคลเหล่านี้ไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลอื่นๆ ที่ทำงานในภาครัฐด้วย

หน้าที่ทับซ้อน หรือผลประโยชน์เบียดซ้อนกัน มี ๒ ประเภท คือ

ประเภทแรก เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่งบทบาท ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ทั้งสองออกจากกันได้ อาจทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ คนส่วนใหญ่ไม่กังวลต่อปัญหานี้ เพราะดูเหมือนไม่มีเรื่องผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้อง

ประเภทที่สอง เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่งบทบาท และการทำบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานหนึ่งนั้น ทำให้ได้ข้อมูลภายในบางอย่างที่อาจนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่การทำบทบาทหน้าที่ให้แก่อีกหน่วยงานหนึ่งได้

๓. ประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน

แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นจริง (Actual) มีความทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและสาธารณะเกิดขึ้น

๒. ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เห็น (Perceived & Apparent) เป็นผลประโยชน์ทับซ้อนที่คนเห็นว่ามี แต่ในความเป็นจริงอาจจะไม่มีก็ได้ ถ้ามีการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนประเภทนี้ไม่มีประสิทธิภาพก็อาจนำมาซึ่งผลเสียไม่น้อยกว่าการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งข้อนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ไม่เพียงแต่จะต้องประพฤติตนอย่างมีจริยธรรมเท่านั้น แต่ต้องทำให้คนอื่น ๆ รับรู้และเห็นด้วยว่าไม่ได้รับผลประโยชน์เช่นนั้นจริง

๓. ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เป็นไปได้ (Potential) ผลประโยชน์ส่วนตนที่มีในปัจจุบันอาจจะทับซ้อนกับผลประโยชน์สาธารณะได้ในอนาคต สำหรับหน้าที่ทับซ้อน (Conflict of Duty) หรือผลประโยชน์เบียดซ้อนกัน (Competing Interests) มี ๒ ประเภท

๓.๑ เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่ง เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและเป็นคณะกรรมการด้านระเบียบวินัยประจำหน่วยงานด้วย ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ทั้งสองออกจากกันได้ อาจทำให้ทำงานไม่มีประสิทธิภาพหรือแม้กระทั่งเกิดความผิดพลาดหรือผิดกฎหมาย ปกติหน่วยงานมักมีกลไกป้องกันปัญหานี้โดยแยกแยะบทบาทหน้าที่ต่างๆ ให้ชัดเจน แต่ก็ยังปัญหาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานที่มีกำลังคนน้อย หรือมีเจ้าหน้าที่บางคนเท่านั้นที่สามารถทำงานบางอย่างที่คนอื่น ๆ ทำไม่ได้ ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยห่วงปัญหานี้กัน เพราะไม่มีเรื่องผลประโยชน์ส่วนตนมาเกี่ยวข้อง

๓.๓ เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทมากกว่าหนึ่งบทบาท และการทำบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานหนึ่งนั้น ทำให้ได้ข้อมูลภายในบางอย่างที่อาจนำมาใช้ประโยชน์แก่การทำบทบาทหน้าที่ให้แก่อีกหน่วยงานหนึ่งได้ผลเสีย คือ ถ้านำข้อมูลมาใช้ก็อาจเกิดการประพฤติมิชอบ หรือความลำเอียง/อคติต่อคนบางกลุ่ม ควรถือว่าหน้าที่ทับซ้อนเป็นปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนด้วย เพราะว่ามีหลักการจัดการแบบเดียวกัน นั่นคือการตัดสินใจทำหน้าที่ต้องเป็นกลาง และกลไกการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนก็สามารถนำมาจัดการกับหน้าที่ทับซ้อนได้

๔. หลักการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

- ปกป้องประโยชน์สาธารณะ : การปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้ผลประโยชน์ส่วนตัวมาแทรกซ้อน รวมถึงความเห็นและทัศนคติส่วนบุคคล มีความเป็นกลาง
- สนับสนุนความโปร่งใสและความพร้อมรับผิด : เปิดโอกาสให้ตรวจสอบ หรือการเปิดเผยผลประโยชน์ส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ที่อาจมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่
- ส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง : การปฏิบัติหน้าที่ยึดหลักคุณธรรม และความเป็นมืออาชีพของเจ้าหน้าที่ในการหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน โดยเฉพาะผู้บริหารซึ่งต้องเป็นแบบอย่าง
- สร้างวัฒนธรรมองค์กร : ผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมเชิงนโยบายและสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อตรงต่อหน้าที่ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการดังนี้
 - ให้ข้อแนะนำและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และการปฏิบัติ รวมถึงการใช้กฎเกณฑ์ที่มีในสภาพแวดล้อมการทำงาน
 - ปกกันไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนที่เจ้าหน้าที่เปิดเผยรั่วไหล เพื่อไม่ให้ผู้นำไปใช้ในทางที่ผิด
 - ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงนโยบาย และกระบวนการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนเพื่อให้รู้สึกเป็นเจ้าของและปฏิบัติตาม
 - ดำเนินการจัดการและลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานขององค์กร

๕. แนวทางการจัดการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

๑. กรอบการทำงาน เป็นวิธีการกว้างๆ ไม่จำกัดอยู่กับรายละเอียดข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการตามบริบทขององค์กรและกฎหมายได้ มี ๕ ขั้นตอนสำหรับการพัฒนาและการปฏิบัติตามนโยบายการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

๑.๑ ระบุว่าผลประโยชน์ทับซ้อนแบบใดบ้างที่มักเกิดขึ้นในองค์กร

๑.๒ พัฒนานโยบายที่เหมาะสม รวมถึงกลยุทธ์การจัดการและแก้ไขปัญหา

๑.๓ ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และผู้บริหารระดับต่างๆ รวมถึงเผยแพร่นโยบายการจัดการ

๑.๔ ดำเนินการเป็นแบบอย่าง

๑.๕ สื่อสารให้ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้รับบริการ ผู้สนับสนุนองค์กร และชุมชนรับทราบถึงความมุ่งมั่นในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

๒. รายละเอียดแต่ละขั้นตอน

๑.๑ การระบุผลประโยชน์ทับซ้อน

- ขั้นตอนแรก ได้แก่ การระบุว่าในการทำงานของหน่วยงานมีจุดใดบ้างที่เสี่ยงต่อการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนและผลประโยชน์ทับซ้อนที่จะเกิดขึ้นได้นั้นมีประเภทอะไรบ้าง

- เป้าหมายสำคัญ คือ องค์กรต้องรู้ว่าอะไรคือผลประโยชน์ทับซ้อนที่เป็นไปได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำขึ้นได้

- การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนสำคัญ เพราะทำให้ระบุจุดเสี่ยงได้ครอบคลุม ทำให้เจ้าหน้าที่รู้สึกเป็นเจ้าของและให้ความร่วมมือกับนโยบาย

๑.๒ พัฒนากลยุทธ์และตอบสนองอย่างเหมาะสมองค์ประกอบประการหนึ่งในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนคือ ความตระหนักของผู้บริหารแล้วเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

๑.๓ ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และหัวหน้าระดับสูง

- เพื่อให้การจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนมีประสิทธิภาพ ต้องมีการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่จนถึงหัวหน้าระดับสูง เจ้าหน้าที่ทุกคนควรเข้าถึงนโยบายและข้อมูลที่จะช่วยให้สามารถระบุและเปิดเผยผลประโยชน์ทับซ้อน ส่วนตัวผู้บริหารเองก็ต้องรู้วิธีการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

- ขั้นตอนแรกของการให้ความรู้ คือ สร้างความเข้าใจว่าสิ่งใดคือผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งนอกจากการให้ความรู้แล้ว ความตื่นตัวและเอาใจใส่ของผู้บริหารจะช่วยให้การแสวงหาจุดเสี่ยง และพัฒนาวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป

๑.๔ ดำเนินการเป็นแบบอย่าง การจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความทุ่มเทของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งระดับบริหาร ซึ่งต้องแสดงสภาวะผู้นำ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มักจะคำนึงถึงสิ่งที่ผู้บริหารให้ความสนใจ

๑.๕ สื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย

- ประเด็นสำคัญ คือ ภาพลักษณ์ขององค์กรในการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องจากไม่ว่าจะสามารถจัดการกับผลประโยชน์ทับซ้อนได้ดีเพียงใด แต่ถ้าผู้มีส่วนได้เสียรับรู้ในสิ่งที่ตรงกันข้ามก็อาจเกิดผลเสียได้เช่นกัน

- การทำงานกับองค์กรภายนอก จะต้องระบุจุดเสี่ยงของผลประโยชน์ทับซ้อนและพัฒนาวิธีการป้องกัน

๑.๖ การบังคับใช้และทบทวนนโยบาย ระบบจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนต้องได้รับการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานที่มีการพัฒนาไปตามระยะเวลา นอกจากนี้ต้องมีการเรียนรู้จากองค์กรอื่นๆ เพื่อเป็นการสื่อสารว่าองค์กรมีความมุ่งมั่นในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน โดยอาจพัฒนาระบบสนับสนุน เพื่อช่วยพัฒนาทักษะและการให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่

บทที่ ๒

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest in Local Government)

ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม (Conflict of Interest) เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจมากขึ้น โดยถูกมองว่าอาจเป็นรูปแบบการคอร์รัปชันแนวใหม่ที่แบบเนียบมากขึ้น หรือเรียกกันว่า “คอร์รัปชันเชิงนโยบาย” อันที่จริงผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นปัญหาเช่นกันในระดับท้องถิ่น แต่ยังไม่มีการสนใจศึกษากันอย่างจริงจัง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาความสนใจเรื่องการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นยังมิได้อยู่จำกัด สืบเนื่องจากการบริหารบ้านเมืองมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทน้อย ขาดความเป็นอิสระ และงบประมาณมีอยู่อย่างจำกัด รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมกันทั้งประเทศยังไม่ถึง ๑๐ เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งประเทศ ดังนั้นประเด็นความสุจริตหรือจริยธรรมของผู้บริหารจึงไม่ใช่ปัญหาที่ได้รับความสนใจจากทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน และสาธารณะมากนัก

เมื่อสถานการณ์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป การกระจายอำนาจกลายเป็นประเด็นทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ ที่มีเจตนารมณ์ในการปฏิรูประบบการเมืองการบริหารของไทย ซึ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นอย่างขนานใหญ่ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น และขณะเดียวกันก็สะท้อนความจำเป็นที่ต้องให้ความสนใจในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนในระดับท้องถิ่นประกอบด้วย

ประการแรก เดิมทีประเทศไทยมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นประมาณ ๑,๐๐๐ แห่ง แต่เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๗ มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประเทศไทยมีหน่วยการปกครองท้องถิ่น ๗,๘๕๒ แห่ง ซึ่งการเกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีทั้งสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้ง ส่งผลให้เกิดนักการเมืองท้องถิ่นจำนวนมาก โดยนักการเมืองท้องถิ่นย่อมเป็นคนในท้องถิ่นที่มักประกอบอาชีพอย่างอื่นอยู่แล้ว ทำให้โอกาสการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นไปได้สูง

ประการที่สอง อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขยายขอบเขตกว้างมากขึ้น เดิมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และการบริการสาธารณะในท้องถิ่นตนเองน้อยมาก ซึ่งภารกิจส่วนมากไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่จะดำเนินการโดยหน่วยงานของราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แม้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง แต่ด้วยพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ และแผนปฏิบัติการกำหนดแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น โดยกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจของส่วนราชการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการถ่ายโอนดังกล่าว มิติที่สำคัญไม่ใช่หน้าที่ที่ครอบคลุมมากขึ้นเท่านั้น หากยังหมายถึงอำนาจอิสระในการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงมีโอกาสของการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนสูง

ประการที่สาม บทบาทและความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ รายได้ เดิมรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิดเป็นเพียง ๖-๙ เปอร์เซ็นต์ของรายได้รัฐบาล ซึ่งถือว่าน้อยมาก ต่อมาพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๐(๔) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ด้วยงบประมาณที่มากขึ้น ทำให้มีการมองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ และถ้าขาดการบริหารจัดการที่ดีย่อมนำมาสู่ความเสียหายต่อประเทศชาติ

บทบาทและความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้น คงสะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคู่มือนี้จะศึกษาถึงรูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเน้นไปที่ฝ่ายการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ศึกษามาตรการในการจัดการกับปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัด เสนอแนวทางจัดการปัญหาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวลุกลามก่อให้เกิดการทุจริต เสียทั้งงบประมาณและความมั่นใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.การเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างในโครงการต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบประเภทนี้อาจจะเห็นเป็นเรื่องปกติสำหรับแวดวงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารเป็นเจ้าของหรือมีหุ้นส่วนในบริษัทรับเหมาก่อสร้าง การเป็นเจ้าของหรือเป็นหุ้นส่วนบริษัทรับเหมาก่อสร้างนั้นไม่ใช่เรื่องผิด หากแต่สถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เมื่อสมาชิกสภาหรือผู้บริหาร ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเข้ามารับเหมาก่อสร้างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสียเอง ทำให้สมาชิกสภาและผู้บริหารมีบทบาทที่ขัดแย้งกัน คือ บทบาทของผู้ว่าจ้างและบทบาทของผู้รับจ้าง และเนื่องจากได้มีกฎหมายห้ามเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญา จึงไม่พบว่ากรมสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารเป็นเจ้าของบริษัทรับเหมาโดยตรง แต่จะมีการหลบเลี่ยงกฎหมายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น

 กรณีที่สมาชิกสภาและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับเหมาเองหรือเป็นหุ้นส่วน

เทศบาลตำบลบ้านโดนด จังหวัดสุโขทัย ได้ทำสัญญาว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วนศิริมาศก่อสร้างให้ก่อสร้างสะพานข้ามคลองน้ำหัก ตำบลโดนด จังหวัดสุโขทัย โดยมีหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างฯ เป็นผู้ลงนาม ซึ่งการก่อสร้างกำหนดแล้วเสร็จภายในวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๔ ต่อมาหุ้นส่วนผู้จัดการได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนของห้างฯ และลงสมัครเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ต่อมาได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔ และได้ทำการเปลี่ยนให้บิดาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างแทนตน ซึ่งในกรณีดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยว่า ถึงแม้จะลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการก่อนวันเลือกตั้ง แต่ก็มีฐานะเป็นหุ้นส่วนของห้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นและหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างได้ทำหลังจากวันที่ได้เลือกตั้งเข้ามา จึงถือว่าเป็นคู่สัญญากับเทศบาล โดยจะต้องถูกถอดถอนจากสมาชิกภาพ ถึงแม้จะทำการเปลี่ยนให้บิดาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการก็ยังถือว่าสมาชิกสภาผู้นี้มีผลประโยชน์จากห้างหุ้นส่วนศิริมาศก่อสร้าง กรณีนี้จึงชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางกฎหมาย เนื่องจากพระราชบัญญัติการเลือกตั้งเทศบาล ไม่ได้มีข้อห้ามให้บุคคลที่เป็นคู่สัญญากับเทศบาลลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล จึงเป็นปัญหาทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการเลือกตั้งซ่อม

กรณีที่ภรรยาและญาติเป็นผู้รับเหมา

หลายกรณีที่ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการเอง แต่เป็นกิจการของคู่สมรส ทั้งจดทะเบียนสมรส ไม่จดทะเบียนสมรส หรือเดิมจดทะเบียนสมรสแล้วหย่าก่อนเป็นคู่สัญญากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแม้แต่เป็นญาติ บิดา มารดา พี่น้อง หรือบุตร ตัวอย่างเช่น กรณีประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน จังหวัดนครราชสีมา ถูกร้องเรียนทางสื่อมวลชนว่ามีส่วนได้เสียกับองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน โดยให้ภรรยาเป็นผู้ดำเนินการเป็นคู่สัญญาในโครงการก่อสร้างหลายโครงการในนามของห้างหุ้นส่วนจำกัดเงินหมี่ และห้างหุ้นส่วนจำกัดอัสวพลโยธา เป็นเหตุให้การบริหารงานส่อไปในทางไม่โปร่งใส มีการฮั้วงานกันทางอ้อม โดยมีการขอยางน โครงการละไม่เกิน ๑ แสนบาท ซึ่งประธานมีอำนาจตัดสินใจได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากนายอำเภอ

๒.การจัดซื้อที่ดินของตัวเอง

เนื่องจากที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ จึงจำเป็นต้องมีการจัดซื้อที่ดินเพื่อดำเนินโครงการ เช่น สถานที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงบำบัดน้ำเสีย ที่ดินสำหรับการกำจัดขยะ หรือสถานีน้ำประปา และพบว่าหลายครั้งไม่สามารถซื้อที่ดินตามราคาที่ได้รับงบประมาณ หรือรัฐเสียเงินมากขึ้น เนื่องจากที่ดินแพงเกินความเป็นจริง ซึ่งสาเหตุหนึ่งของปัญหานี้มีต้นตอมาจากการที่ผู้บริหารมีผลประโยชน์ทับซ้อน โดยการหาประโยชน์ส่วนตัว เก่งกำไรจากราคาที่ดิน หรือกำหนดที่ตั้งโครงการในพื้นที่ที่ดินเองมีที่ดินอยู่

กรณีนายกเทศมนตรีขายที่ดินของตนเอง

มีการดำเนินการจัดซื้อที่ดินบริเวณโรงสูบน้ำประปาแรงต่ำที่ ๒ จำนวน ๒๙ โฉนด พื้นที่ประมาณ ๘ ไร่ ราคา ๑๘,๕๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้เป็นการจัดซื้อด้วยวิธีพิเศษ โดยมีนายกเทศมนตรีถูกกล่าวหาว่าทุจริตในการจัดซื้อ เนื่องจากที่ดินดังกล่าวมีราคาแพงเกินความเป็นจริง และในจำนวนที่ดินที่ทำการจัดซื้อนั้น เป็นที่ดินของนายกเทศมนตรีจำนวน ๑๐ โฉนด ซึ่งนายกเทศมนตรีไม่ได้ทำนิติกรรมเองทั้งในฐานะนายกเทศมนตรีและเจ้าของที่ดิน แต่มีผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจในการยื่นซองเสนอราคาและเจรจา

๓.การขายบริการหรือวัสดุอุปกรณ์หรือให้เช่าทรัพย์สินกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากการเข้าเป็นผู้รับเหมาในโครงการก่อสร้างต่างๆ แล้ว ยังพบว่ามีสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารอยู่ในสถานการณ์ผลประโยชน์ทับซ้อนได้ในกรณีที่ดำเนินธุรกิจขายบริการและวัสดุอุปกรณ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนอยู่

กรณีการซื้อขายน้ำมันของเทศบาลตำบลแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

เรื่องของเทศบาลตำบลแจ้ห่มเป็นกรณีที่ทำให้เกิดการตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน เนื่องจากกรณีนี้มีนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน ๒ คน พ้นจากตำแหน่งตามคำวินิจฉัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เหตุเพราะมีส่วนได้เสียทั้งทางตรงและทางอ้อมกับห้างหุ้นส่วนจำกัดชัยประสิทธิ์ก่อสร้าง ซึ่งได้ทำสัญญาซื้อขายน้ำมันเชื้อเพลิงให้กับเทศบาลตำบลแจ้ห่ม โดยสมาชิกคนหนึ่งเป็นหุ้นส่วน สมาชิกอีกคนหนึ่งเป็นสามารโดยชอบด้วยกฎหมายของหุ้นส่วนอีกคนของห้างฯ ส่วนนายกเทศมนตรีเป็นพี่สาวร่วมบิดามารดาของหุ้นส่วนของห้างฯ ซึ่งในระยะบริเวณรัศมี ๑๐ กิโลเมตร สถานีบริการแห่งนี้ใกล้กับสำนักงานฯ มากที่สุด สถานีอื่นๆ อยู่ห่างไปอีก ๘ – ๑๕ กิโลเมตร ซึ่งสำนักคณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียและให้พ้นจากสมาชิกภาพ ในกรณีนี้สมาชิกสภาทั้งสองได้ลาออกก่อนการวินิจฉัย

ส่วนนายกเทศมนตรีนั้น จังหวัดพิษณุโลกมีข้อเท็จจริงว่านายกเทศมนตรีไม่ได้เป็นหุ้นส่วน แม้เป็นพี่น้องกับหุ้นส่วนของห้างฯ ก็ไม่ได้รับผลประโยชน์ในกิจการของห้างฯ แต่อย่างไร ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงวินิจฉัยว่านายกเทศมนตรีตำบลแจ้ห่มไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาซื้อขายน้ำมัน

บทที่ ๓

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

มาตรการทางกฎหมาย

❖ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒

มาตรา ๑๐๐

องค์ประกอบของกฎหมาย

ห้ามดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม ตามมาตรา ๑๐๐ ซึ่งได้บัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินกิจการดังต่อไปนี้

(๑) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบหรือดำเนินคดี

(๒) เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ

(๓) การรับสัมปทาน หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือเป็นหุ้นส่วน หรือเป็นผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่รับสัมปทาน หรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว

(๔) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนพนักงาน หรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นผู้ได้รับมอบหมาย ซึ่งโดยสภาพของผลประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้น อาจจะมีการขัดแย้งต่อประโยชน์ทางราชการ หรือกระทบต่อความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นั้น

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้บัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินกิจการใดๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ยังบังคับไปถึงคู่สมรสของเจ้าหน้าที่รัฐด้วย โดยมีข้อห้ามดังนี้

(๑) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นคู่สัญญา หมายถึง การห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งเข้ามาเป็นคู่สัญญาโดยตรงกับหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบ

(๒) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนได้เสียในสัญญา หมายถึง การที่คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งได้อาศัยอำนาจหน้าที่โดยมีเจตนา หรือความประสงค์ที่จะให้ตนได้รับประโยชน์ หรือเอื้อประโยชน์ต่อบุคคล อื่นๆ โดยการใช้อำนาจหน้าที่ของ คู่สมรสไปดำเนินการใดๆ ในสัญญา

(๓) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหุ้นส่วนใน ห้างหุ้นส่วน หมายถึง การที่คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ลงทุนในห้างหุ้น ส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัดและได้เข้า มาเป็น คู่สัญญากับหน่วยงานรัฐ

(๔) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วน ท้องถิ่นถือหุ้นในบริษัท หมายถึง การที่คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปลงทุนโดยการมีหุ้นในบริษัท ตาม ทะเบียนผู้ถือหุ้นและบริษัทที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหุ้นอยู่นั้นได้เข้ามา เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ

(๕) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐรับสัมปทาน หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทาน หรือเข้าเป็น คู่สัญญาอันมีลักษณะเป็นการผูกขาด ตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนที่ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่ได้รับ สัมปทาน หรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว

(๖) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะ ต่างๆ เป็นกรรมการ เป็นที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจเอกชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพผลของธุรกิจเอกชนนั้นอาจขัดแย้งกับประโยชน์ ส่วนรวม หรือประโยชน์ของทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นั้น

❖ ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรื่อง หลักเกณฑ์การ รับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๔ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกเหนือจาก ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามที่กำหนดไว้ ในประกาศนี้

ข้อ ๕ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาได้ดังต่อไปนี้

(๑) รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติซึ่งให้โดยเสนหาตามจำนวน ที่เหมาะสมตาม ฐานานุรูป

(๒) รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ญาติมีราคาหรือมูลค่า ในการรับ จากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกินสามพันบาท

(๓) รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะให้กับ บุคคลทั่วไป

ข้อ ๖ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากต่างประเทศ ซึ่งผู้ให้มิได้ระบุให้เป็นของส่วนตัว หรือมี หรือมูลค่าเกินกว่าสามพันบาท ไม่ว่าจะระบุเป็นของส่วนตัวหรือไม่ แต่มีเหตุผลความจำเป็นที่ จะต้องรับไว้เพื่อ รักษาไมตรีมิตรภาพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นรายงาน รายละเอียด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์ดังกล่าว ให้ผู้บังคับบัญชาทราบโดยเร็ว หากผู้บังคับบัญชา เห็นว่าไม่มีเหตุที่จะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นยึดถือทรัพย์สินหรือประโยชน์ดังกล่าวนั้นไว้ เป็นประโยชน์ ส่วนบุคคล ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นส่งมอบทรัพย์สินให้หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดโดยทันที

ข้อ ๗ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือมีราคาหรือ มีมูลค่ามากกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ ๕ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับมาแล้วโดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับไว้ เพื่อรักษาไมตรี มิตรภาพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นต้องแจ้งรายละเอียด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหาร สูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน สถาบันหรือองค์กรที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดโดยทันที ที่สามารถกระทำ ได้เพื่อให้วินิจฉัยว่ามีเหตุผลความจำเป็น ความเหมาะสม และสมควรที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นั้นรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์นั้นไว้เป็นสิทธิของตนหรือไม่

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจหน่วยงานหรือสถาบันหรือ องค์กรที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัด มีคำสั่งว่าไม่สมควรรับทรัพย์สินหรือประโยชน์ดังกล่าว ก็ให้คืนทรัพย์สิน หรือประโยชน์นั้นแก่ผู้ให้โดยทันทีในกรณีที่ไม่สามารถคืนให้ได้ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นส่งมอบทรัพย์สิน หรือประโยชน์ดังกล่าวให้เป็นสิทธิของหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดโดยเร็ว เมื่อได้ดำเนินการตาม ความในวรรคสองแล้ว ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นไม่เคยได้รับ ทรัพย์สินหรือประโยชน์ดังกล่าวเลย

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินไว้ตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็น หัวหน้าส่วน ราชการระดับกระทรวงหรือเทียบเท่า หรือเป็นกรรมการหรือผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือ เป็นกรรมการ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานของรัฐให้แจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์นั้น ต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนส่วนผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการ ในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่ไม่มีผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจถอดถอนให้แจ้งต่อ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้เพื่อดำเนินการ ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสองในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ได้รับทรัพย์สินไว้ตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้แจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้น ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภา ท้องถิ่นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเป็นสมาชิก แล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

ข้อ ๘ หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามประกาศฉบับนี้ให้ใช้ บังคับผู้ซึ่งพ้น จากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วไม่ถึงสองปีด้วย

❖ ประมวลจริยธรรมข้าราชการ

ข้อ ๑๓ ข้าราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลสำโรงชัยต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งไปแสวงหา ประโยชน์ที่มีควรได้สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินหรือไม่ก็ตาม ตลอดจนไม่ รับของขวัญ ของกำนัล หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ร้องเรียน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ อันอาจ เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน เว้นแต่เป็นการให้โดยธรรมจรรยาหรือการให้ตามประเพณี

บทที่ ๔

แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

“ความขัดแย้งระหว่างบทบาท” (Conflict of roles) หมายความว่าบุคคลดำรงตำแหน่งที่มีบทบาทสองบทบาทขัดแย้งกัน เช่น นายสมชายเป็นกรรมการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยที่บุตรสาวของสมชายเป็นผู้สมัครสอบคนหนึ่งด้วย ซึ่งในกรณีนี้ถือว่าเกิด “การดำรงตำแหน่งอันหมิ่นเหม่ต่อการเกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน” แต่ในกรณีนี้ถือว่ายังมิได้นำไปสู่การกระทำความผิดแต่ประการใด เช่น การสอบคัดเลือกบุคคลยังมิได้เกิดขึ้นจริง หรือมีการสอบเกิดขึ้นแล้วแต่นายสมชายสามารถวางตัวเป็นกลางมิได้ช่วยเหลือบุตรสาวของตนแต่ประการใด เป็นต้น ถ้าเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องถอนตัวออกอย่างสมบูรณ์จากการเป็นผู้มีส่วนในการตัดสินใจ งดแสดงความคิดเห็น ละเว้นจากการให้คำปรึกษา และงดออกเสียง (Recusal) เช่น ในกรณีที่สมชายเป็นกรรมการสอบคัดเลือกบุคคลากรเข้าทำงานโดยมีบุตรสาวของตนสมัครเข้าร่วมสอบคัดเลือกด้วยนั้นซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้สมชายจะต้องลาออกจากการเป็นกรรมการสอบคัดเลือกเพื่อเป็นการถอนตัวออกจากการเกี่ยวข้องกับสถานการณ์อันหมิ่นเหม่ต่อผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างสูง มาตรการของรัฐในการป้องกันความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม

๑. กำหนดคุณสมบัติพึงประสงค์และคุณสมบัติต้องห้ามของรัฐ
๒. การเปิดเผยข้อมูลทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจครอบครองต่อสาธารณะ
๓. การกำหนดข้อพึงปฏิบัติ (Code of Conduct)

แนวทางการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน (การให้ – รับของขวัญและผลประโยชน์)

๑. หลักการและแนวคิด

หลักการและแนวคิดสามารถประยุกต์ใช้ประกอบการดำเนินการตาม นโยบายการให้และรับของขวัญและผลประโยชน์ของข้าราชการพลเรือนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐในประมวลจริยธรรม ข้าราชการพลเรือน ข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการของส่วนราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๓

๒. เจตนารมณ์

เพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐว่าจะตัดสินใจและกระทำหน้าที่โดยยึด ผลประโยชน์สาธารณะเป็นหลักปราศจากผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๓. ของขวัญและประโยชน์อื่นใดที่ใช้ในความหมายนี้

- ของขวัญและประโยชน์อื่นใด หมายถึง สิ่งใดๆ หรือบริการใด (เงิน ทรัพย์สิน สิ่งของ บริการหรืออื่นๆ ที่มีมูลค่า) ที่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ หรือได้รับที่นอกจากเงินเดือน รายได้ และผลประโยชน์จากการจ้างงานในราชการปกติ

- ของขวัญและผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาเป็นเงิน หรือไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้

๔. ควรจัดการอย่างไร

การจะรับของขวัญหรือผลประโยชน์ใดๆ มี ๒ คำถามที่ใช้ในการตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับของขวัญหรือผลประโยชน์ คือ

๔.๑ ควรรับหรือไม่ ตามหลักการทางจริยธรรม แม้ว่าเราจะไม่ควรรับ แต่มีหลายโอกาสที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้ หรือเป็นการรับในโอกาสที่เหมาะสมตามขนบธรรมเนียมเพณี อย่างไรก็ตาม มีหลายโอกาสที่ไม่เป็นการเหมาะสมอย่างที่จะรับ ถ้าเป็นการให้เงินจะต้องปฏิเสธไม่ว่าจะเป็นโอกาสใดๆ

เนื่องจากการรับเงินสด หรือสิ่งใดๆ ที่สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงิน เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล หุ้น พันธบัตร เป็นการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรมและอาจเข้าข่ายการรับสินบน

การขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการประพฤติดีมีชอบ และการทุจริต ดังนั้นในแต่ละส่วนราชการ จึงควรกำหนดนโยบายการรับของขวัญและผลประโยชน์ของตนเอง โดยส่วนราชการที่อยู่ในกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ที่เสี่ยงต่อการประพฤติดีมีชอบ ควรกำหนดนโยบายด้านนี้อย่างเคร่งครัดมากกว่าหน่วยงานอื่น หลักการปฏิบัติงานในภาครัฐอยู่บนพื้นฐานที่ว่า **“การกระทำและการตัดสินใจใดๆ จะต้องกระทำด้วยความเป็นกลาง ปราศจากการมีส่วนได้ส่วนเสียในการให้บริการและปกป้องผลประโยชน์ของสังคมไทยโดยรวม”**

ดังนั้น องค์กรหรือบุคคลใดๆ ไม่ควรใช้ของขวัญหรือผลประโยชน์ มาแสวงหาความชอบ/ผลประโยชน์ให้กับองค์กรของตนหรือตนเอง ทำให้เกิดความสั่นคลอนความเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อภาครัฐ และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม ประการสำคัญสมาชิกทั้งหมดในสังคม ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมภายใต้ระบอบประชาธิปไตยข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม โดยกระทำ และแสดงออกโดยยึดมาตรฐานความโปร่งใสความพร้อม รับผิดชอบและแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

๔.๒ ต้องรายงานหรือไม่ การรายงานการรับของขวัญและหรือ ผลประโยชน์ให้ตัดสินใจจากหลักการต่อไปนี้

- ธรรมชาติของผู้ให้พิจารณาตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนโยบายของหน่วยงาน เช่น การห้ามรับของขวัญหรือประโยชน์ จากคู่สัญญาการตรวจสอบด้านต่างๆ ฯลฯ

หน่วยงานควรกำหนดนโยบายด้านนี้ให้เคร่งครัด และมีกระบวนการ ที่ช่วยให้ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถจัดการเรื่องนี้ได้อย่าง เหมาะสม

- บทบาทหน้าที่ของท่านในองค์กรถ้าข้าราชการนั้นๆ ทำงานในขอบข่ายที่อ่อนไหวและต้องการความเชื่อถือไว้วางใจเป็นพิเศษ ควรให้แน่ใจที่สุดว่าตัวท่าน และองค์กรมีความเที่ยงธรรมและจะไม่ถูกตั้งข้อสงสัย แม้ว่าหน่วยงานของท่านมิได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับ การห้ามรับของขวัญหรือผลประโยชน์ใดๆ ท่านควรดำรงความถูกต้อง ด้วยการรายงานหรือปฏิเสธที่จะรับของขวัญ และหรือผลประโยชน์นั้นๆ ทั้งนี้ตามหลักการ การกำหนดค่าของของขวัญและผลประโยชน์อื่นใด ควรต้องรายงาน หรือไม่ให้เทียบกับค่า ตามราคาตลาดต้องมีค่าน้อยกว่า ๓,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๓

๕.แนวทางพิจารณาในการปฏิบัติ

- ของขวัญทั้งหมดที่มีค่าทางวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ เช่น งานศิลปะ พระพุทธรูปเครื่องประดับโบราณ ฯลฯ แม้จะมีขนาดเล็ก หรือเป็นของเล็กน้อย ของขวัญนั้นๆ ย่อมเป็นทรัพย์สินขององค์กรไม่ว่าจะมีค่าราคาเท่าใด
- ของขวัญหรือผลประโยชน์ที่ได้รับเมื่อเทียบกับราคาตลาด มีค่าน้อยกว่า ๓,๐๐๐ บาท ไม่ต้องรายงานและอาจเก็บเป็นของตนเองได้
- ของขวัญหรือผลประโยชน์ใด ๆ เมื่อเทียบกับราคาตลาด มีค่าเกิน ๓,๐๐๐ บาท ต้องรายงานหน่วยงานและลงทะเบียนไว้
- ถ้าของขวัญหรือผลประโยชน์ที่มีค่าทางการตลาดระหว่าง ๓,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท และเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องรับให้องค์กร โดยหัวหน้าส่วนราชการตัดสินใจสมควรให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐคนนั้น ๆ รับทรัพย์สินดังกล่าวหรือไม่
- ถ้าของขวัญหรือผลประโยชน์ที่มีค่าทางการตลาด มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ให้ส่งมอบเป็นทรัพย์สินขององค์กรเพื่อใช้ประโยชน์ สาธารณะ และหรือตามความเหมาะสม องค์กรอาจพิจารณาอนุญาต ให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเก็บรักษาของไว้เป็นกรณีไป
- ถ้าในปีงบประมาณใด ๆ คุณค่ารวมของของขวัญและหรือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากผู้ให้ คนเดียวกันกลุ่มเดียวกัน หรือผู้ให้มีความ สัมพันธ์กันหลาย ๆ ครั้ง เมื่อรวมกันทั้งปีมีค่ามากกว่า ๓,๐๐๐ บาท ต้องรายงานของขวัญหรือผลประโยชน์ แต่ละอย่างที่ได้รับ
- เงินสดหรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ (เช่น หุ่น พันธบัตร สลากกินแบ่งรัฐบาล) ควรที่จะปฏิเสธไม่รับ
- ของขวัญ และหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ได้รับเพื่อเป็นการขอบคุณจากผู้รับบริการ (ประชาชน องค์กรเอกชน) ที่ได้อย่างสม่าเสมอ บ่อยครั้ง ควรปฏิเสธการรับ
- เงินสดหรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ (เช่น หุ่น พันธบัตร สลากกินแบ่งรัฐบาล) ควรที่จะปฏิเสธไม่รับ

๖.กำหนดโทษ

การฝ่าฝืนกฎนี้อาจถูกลงโทษตักเตือน ตัดเงินเดือน หรือไล่ออก ขึ้นกับความร้ายแรงของการฝ่าฝืน นอกจากนั้นหากการรับของขวัญหรือผลประโยชน์นั้นๆ เข้าข่ายการรับสินบน ฉ้อฉลทุจริต และสามารถพิสูจน์ได้ว่าข้าราชการและหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐนั้นๆ รับของขวัญหรือผลประโยชน์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นธรรม ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ให้โดยมิชอบ หากถูกตัดสินว่าผิดจริงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนอาจมีส่วนร่วมในการรับโทษทางอาญา

การเปิดเผยข้อมูลทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจครอบครัวต่อสาธารณะ

๑. กรณีที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการระดับ กระทรวง ทบวง กรม มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอย่างน้อย ๓ ครั้ง เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากนั้นถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดอยู่ในตำแหน่งครบสามปี หรือห้าปี ต้องยื่นบัญชีในกรณีอยู่ในตำแหน่งครบสามปี หรือห้าปี ด้วยทุกครั้ง ดังนี้

- ๑) กรณีเข้ารับตำแหน่ง
- ๒) กรณีดำรงตำแหน่งครบทุกสามปี หรือห้าปี
- ๓) กรณีพ้นจากตำแหน่ง
- ๔) กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

๒. จำนวนบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องยื่น

ในกรณีผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ดำรงตำแหน่งมากกว่า ๑ ตำแหน่ง ให้แยกการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินทุกตำแหน่ง

๓. ระยะเวลาในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

กรณีปกติ

- ๑) กรณีเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วัน เข้ารับตำแหน่ง
- ๒) กรณีดำรงตำแหน่งครบทุกสามปี ให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่ดำรงตำแหน่งครบทุกสามปี กรณีดำรงตำแหน่งครบทุกห้าปี ให้ยื่น ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ดำรงตำแหน่งครบทุกห้าปี
- ๓) กรณีพ้นจากตำแหน่งให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่ วันพ้นจากตำแหน่ง
- ๔) กรณีพ้นจากตำแหน่ง มาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

กรณีผู้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตายหากผู้ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินไว้แล้วตายในระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือก่อนยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินหลังจากพ้นจากตำแหน่งให้ทายาทหรือ ผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินแทนภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ตาย โดยแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย

๔. ทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลที่ต้องแสดงในบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ผู้ที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่มีอยู่จริงทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือที่ให้บุคคลอื่นถือแทน กรณีทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือที่ให้บุคคลอื่นถือแทน ต้องมีหนังสือรับรองจากผู้ครอบครองหรือผู้ถือแทนว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ยื่น คู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย

๕.บัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ในการแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน ให้จัดเรียงตามลำดับ ดังนี้

๑) บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามแบบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด

๒) รายละเอียดของเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งผู้ยื่นต้องจัดทำเพื่อใช้เป็นสารบัญของเอกสารทั้งหมดที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๓) สำเนาเอกสารประกอบ

- สำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในรอบปีภาษีที่ผ่านมา (แบบ ภ.ง.ด.๙๐ภ.ง.ด. ๙๑) ของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

- สำเนาเอกสารที่พิสูจน์หรือแสดงถึงความจริง ของทรัพย์สินและหนี้สิน หมายถึง เอกสารที่ต้องแนบตามคำอธิบาย การกรอกบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐกรณีทรัพย์สินและหนี้สินที่แสดงในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นรายการเดียวกับที่เคยแสดงไว้แต่เดิม และไม่เปลี่ยนแปลง หากผู้ยื่นบัญชีฯ ประสงค์จะใช้สำเนาเอกสารประกอบรายการเดียวกับที่เคยยื่นไว้แล้ว ให้จัดแจ้งไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินว่าขอใช้สำเนาเอกสารประกอบรายการใดที่ยื่นไว้ในตำแหน่งใด กรณีใด และเมื่อใด